

นโยบายกับแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา

Policy for Developing AIDS and Sex Education

นุชนารถ แก้วดำเกิง พย.บ.,วท.ม.,

Nuchanart Kaeodumkoeng B.N.S.,M.sc.,

ชีวันท์ เลิศพิริยสุวัฒน์ พ.บ.,สม.,

Cheewanan Lertpiriyasuwat M.D.,M.P.H.,

สำนักโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

Bureau of AIDS, TB and STIs

กรมควบคุมโรค

Department of Disease Control

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อเปรียบเทียบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา และอธิบายรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน รวมถึงค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาในระดับต่างๆ เก็บข้อมูลในสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยแบบสอบถามกึ่งมีโครงสร้าง รวม 30 ราย ซึ่งถูกสุ่มเลือกกระจายตามภาค ได้แก่ ผู้บริหารศึกษานิเทศก์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (สพท.) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ด้านนโยบายและแนวทางการปฏิบัติในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา มีการถ่ายทอดนโยบายไปสู่ สพท. 185 เขต แต่ไม่มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ขาดการติดตามประเมินผลที่ต่อเนื่อง ทำให้การดำเนินงานในพื้นที่ไม่ครอบคลุม รูปแบบและวิธีการดำเนินงานในเรื่องการจัดการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดเอง ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1. มีนโยบาย 2. หลักสูตรที่สามารถดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ 3. การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน 4. การติดตามผลการดำเนินงาน 5. มีงบประมาณสนับสนุน 6. มีสื่อประกอบการสอน 7. การให้ข้อมูลกับกลุ่มผู้ปกครอง จึงควรมีนโยบายการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาที่เป็นรูปธรรม และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชน ทั้งในและนอกระบบการศึกษา มีการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องให้มีทัศนคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องเอดส์และเพศศึกษา และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมและสร้างความเข้าใจกับผู้บริหารในพื้นที่ ส่งเสริมให้ยอมรับครูผู้สอนในสถานศึกษา และเห็นถึงประโยชน์ของการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา และให้การสนับสนุนการดำเนินงานในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง

Abstract

This study was a qualitative research which aimed to compare AIDS and sex education policy and practice between central and region, to explain pattern and method including related factors of AIDS and sex education in each level. Data was collected from schools under Office of The Basic Education Commission, Ministry of Education by conducting in-depth interview from thirty key informants sampled by region with using semi-structured questionnaire. They consisted of deputy directors, supervisors of supervisor section and

officers of promotion education section of Education service Area Office, school principals and teachers teaching AIDS and sex education. It was found that the policy and practices of AIDS and sex education in central and regions were transferred to 185 Education Service Area Offices but they had no clear practical guidelines, lacked continuous monitoring and evaluation, so its implementation in local areas didn't cover in every level. Pattern and method to teach AIDS and sex education in schools depended on directors of school and their team work. Crucial factors effecting achievement of AIDS and sex education were, 1 concrete policy, 2 curricula appropriated to local context , 3 capacity developing of teacher, 4.monitoring and evaluation, 5 budget support, 6 teaching media/tool and 7 giving information to parents. This study recommended to have concrete AIDS and sex education policy which covers all in-and-out of school youths, capacity building of teachers and their team to have positive attitude to AIDS and sex education and to deliver knowledge to youths effectively, local directions and community to accept teacher, promoting and developing understanding of realize advantage of AIDS and sex education and support continuously its implementation in every level

ประเด็นสำคัญ-

นโยบาย การจัดการเรียนการสอนเอดส์และเพศศึกษา

Keyword

Policy, AIDS and sex education

บทนำ

แหล่งข้อมูลจาก The Asia Epidemic Model (AEM) Projections for HIV/AIDS in Thailand 2005-2025⁽¹⁾ ได้คาดประมาณตัวเลขผู้ติดเชื้อเอชไอวี และผู้ป่วยเอดส์ในประเทศไทยโดยในปี พ.ศ.2552 คาดว่า จะมีผู้ติดเชื้อเอดส์สะสมประมาณ 1,127,168 ราย เป็นผู้ที่เสียชีวิต ประมาณ 613,510 ราย และยังมีชีวิตอยู่ ประมาณ 516,632 ราย และมีผู้ใหญ่ที่ติดเชื้อเอดส์ รายใหม่ประมาณ 11,753 ราย ในปี พ.ศ.2552 คาดว่า จะมีสัดส่วนของผู้ติดเชื้อรายใหม่ส่วนใหญ่เป็นหญิงวัยรุ่น และหญิงแม่บ้านที่ติดเชื้อจากสามีประมาณ ร้อยละ 45 และชายที่มีเพศสัมพันธ์กับชาย ร้อยละ 20

ผลการเฝ้าระวังพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวีของสำนักโรคติดต่อทั่วไปพบว่ามีเพศสัมพันธ์แล้ว ร้อยละ 17.9 ร้อยละ 21.0 ร้อยละ 21.2 และร้อยละ 24.1 ตามลำดับ และในกลุ่มนักเรียนหญิงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว ร้อยละ 8.7 ร้อยละ 12.2 ร้อยละ 12.9 และ 14.7 ตามลำดับ ในปีที่ผ่านมาเยาวชนชายส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์

กับแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 12.0 ร้อยละ 14.3 ร้อยละ 13.7 และร้อยละ 15.2 แต่มีการใช้ถุงยางอนามัยต่ำเพียง ร้อยละ 21.9 ร้อยละ 27.8 ร้อยละ 25.0 และร้อยละ 27.3 ในขณะที่พบว่าเยาวชนหญิงมีเพศสัมพันธ์กับแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 5.5 ร้อยละ 8.8 ร้อยละ 9.9 และร้อยละ 10.5 แต่มีการใช้ถุงยางอนามัย เมื่อมีเพศสัมพันธ์เพียง ร้อยละ 16.0 ร้อยละ 20.7 ร้อยละ 19.7 และร้อยละ 20.4 โดยสาเหตุที่ชักนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ที่พบได้บ่อยที่สุดตามลำดับ ได้แก่ การอยู่ลำพังกับเพศตรงข้าม การอยากลอง การอยากสนุก ความรู้สึกกลัวแฟนไม่รัก สื่อบลูกร้าอารมณ์ เมาสู่รา เพศตรงข้ามแต่งกาย ล้อแหลม การเที่ยวสถานเริงรมย์ ต้องการทำสถิติ และปัจจัยอื่นๆ นอกจากนี้เยาวชนยังได้รับสื่อปลุกเร้าทางเพศจากหนังสือการ์ตูนมากที่สุด รองลงไปได้แก่ ทีวีโอ/ทีวีดี อินเทอร์เน็ต ภาพโป๊ โฆษณา นิตยสาร และอื่นๆ

จากรายงานสถานการณ์เอดส์ในกลุ่มเยาวชนและประชากรกลุ่มต่างๆ พบว่ายังมีพฤติกรรมเสี่ยงเพิ่มขึ้น เช่น อายุที่มีเพศสัมพันธ์น้อยลง อัตราการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ไม่ถึงร้อยละ 50 ทำให้

มีผู้ติดเชื้อรายใหม่เกิดขึ้นในปี 2552 ประมาณ 11,753 ราย จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่า เด็กและเยาวชนอยู่ในสภาพน่าเป็นห่วง จำเป็นต้องได้รับการดูแล และแก้ไขอย่างเร่งด่วนจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น บ้าน โรงเรียน ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ หรือเอกชน ต้องช่วยเหลือกันอย่างเต็มกำลังและความสามารถในการเรียนการสอนในเรื่องเอดส์และเพศศึกษา เป็นนโยบายหนึ่งของกระทรวงสาธารณสุขที่ให้ความร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการโดยผลักดันให้สถานศึกษาจัดและส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่องเอดส์และเพศศึกษา⁽³⁾ เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมที่เหมาะสมในการป้องกันเอดส์ ตลอดจนมีการดำเนินการป้องกันโรคเอดส์อย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยมที่ถูกต้องให้นักเรียนนักศึกษา โดยนำกระบวนการเรียนรู้ ทักษะชีวิต และเพศศึกษามาใช้ให้นักเรียน/นักศึกษาได้ฝึกทักษะ รู้จักคิดรอบด้านอย่างเป็นระบบ ตระหนักรู้ถึงคุณค่าของตนเอง เรียนรู้การอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นเป็นไปโดยให้เรียนรู้ถึงพัฒนาการทางเพศตามวัยอันเหมาะสม การมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น การใช้ทักษะส่วนบุคคล การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การรักษาสุขภาพทางเพศตลอดจนเรียนรู้การใช้ชีวิตตามสังคม และวัฒนธรรม⁽⁴⁾ ปัจจุบันในการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาได้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2548 โดยเริ่มขึ้นในระดับประถมศึกษา จนถึงมัธยมศึกษา วิธีการเรียนการสอนมีการบูรณาการเนื้อหา ลงในสาระวิชาต่างๆ ได้แก่ สาระสุขศึกษาและพลศึกษา วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา แนะแนว เป็นต้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบนโยบายและแนวทางการปฏิบัติในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา

2. เพื่ออธิบายรูปแบบและวิธีการดำเนินงานในเรื่องการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา

3. เพื่อค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนเอดส์และเพศศึกษาในระดับต่างๆ

วัตถุประสงค์และวิธีการศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยคัดเลือกผู้รับผิดชอบงานด้านการเรียนการสอนเอดส์ และเพศศึกษา และรู้ข้อมูลมาให้สัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ตรงตามความเป็นจริง โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ได้แก่ ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา ของ สพท. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 5 คน ต่อจังหวัด วิธีการสุ่มเลือก สพท. และสถานศึกษา แบ่งเป็นขั้นตอนหลายขั้นตอน (Multi stage sampling) ดังนี้

ขั้นที่ 1 แบ่งจังหวัดที่มีการดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในปี 2548-2551 ออกเป็นกลุ่มภาค ดังนี้

ภาคกลาง: ปทุมธานี กาญจนบุรี ตราด นครนายก สระแก้ว ลพบุรี

ภาคเหนือ: เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน แพร่ ลำปาง นครสวรรค์ ตาก เพชรบูรณ์ พะเยา

ภาคใต้: นครศรีธรรมราช กระบี่ ยะลา ระนอง พัทลุง สงขลา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: อุดรธานี อุบลราชธานี สุรินทร์ หนองคาย นครพนม กาฬสินธุ์ นครราชสีมา ขอนแก่น ศรีสะเกษ

ขั้นที่ 2 สุ่มเลือกจังหวัดในแต่ละภาค แบบ simple random sampling ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคละ 1 จังหวัด ภาคกลาง 3 จังหวัด รวมเป็น 6 จังหวัด

ขั้นที่ 3 แต่ละจังหวัดสุ่มเลือก สพท. 1 แห่ง รวม 6 สพท.

ขั้นที่ 4 สพท. ที่สุ่มเลือกได้ สุ่มเลือก โรงเรียนตามระดับความเข้มข้นของการจัดการเรียนการสอนความเข้มข้นมาก จำนวน 2 โรงเรียน ความเข้มข้นปานกลาง จำนวน 2 โรงเรียน และความเข้มข้นน้อย จำนวน 2 โรงเรียน รวมทั้งหมด 6 โรงเรียน รวมกลุ่มตัวอย่าง 30 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่

1. แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guideline) ซึ่งใช้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องอย่างละเอียด โดยแนวทางการสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา ตำรา แนวความคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีความครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหาร สพท. ผู้บริหารสถานศึกษา

กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา ของ สพท.

กลุ่มที่ 3 ครูผู้สอนเรื่องเอ็ดส์และเพศศึกษา

2. เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกข้อมูลในการสัมภาษณ์ระดับลึก

3. แบบบันทึกข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่ออธิบายถึงความเข้าใจในนโยบาย และสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทาลักษณะร่วมและเลือกข้อมูลที่เป็นกุญแจสำคัญ ประมวลความคิดจากข้อมูลที่ได้สรุปเป็นความเข้าใจ

ผลการศึกษา

การศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์ในระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม 2552 พบว่า เป็นกลุ่มเพศหญิง จำนวน 12 คน (40.0%) และเพศชาย จำนวน 18 คน (60.0%) อายุตั้งแต่ 26-59 ปี อายุเฉลี่ย 48 ปี อยู่ในพื้นที่ สพท. เขต 1 จำนวน 3 แห่ง และ สพท. เขต 2 จำนวน 2 แห่ง และ สพท. เขต 3 จำนวน 1 แห่ง

สถานการณ์ในกลุ่มเยาวชน

กลุ่มผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องทั้งหมด ได้มีความคิดเห็นต่อสถานการณ์เยาวชนในปัจจุบันมีความเสี่ยงมาก และเกือบทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างให้ความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าทุกคนต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของเยาวชนและมีความจำเป็นในการจัดการ

เรียนการสอนเรื่องเอ็ดส์และเพศศึกษาให้กับเยาวชน

นโยบายเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอ็ดส์ และเพศศึกษา

จากการเก็บข้อมูลในกลุ่มผู้บริหาร พบว่า มี 3 วิธี ดังนี้

1. การดำเนินงานผ่านการรับนโยบายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษรจาก สพฐ. ผ่านมาเป็นทอดๆ โดยจัดประชุมและชี้แจงนโยบายผ่านที่ประชุม

2. การจัดทำหนังสือสั่งการให้สถานศึกษาในพื้นที่ที่รับผิดชอบ ดำเนินงานจัดการเรียนการสอนเรื่องเอ็ดส์และเพศศึกษา

3. สถานศึกษาและเขตพื้นที่ การศึกษา ได้ร่วมเป็นคณะทำงานเอ็ดส์ในระดับจังหวัด และที่ผ่านมา มีการดำเนินงานเรื่องเอ็ดส์ ตอนหลังได้มีเรื่องเพศศึกษาเข้ามาในพื้นที่ จึงดำเนินงานต่อเนื่องเพราะเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการดำเนินงาน เนื่องจากสถานการณ์ของเยาวชนในพื้นที่ และสื่อต่างๆ ที่แวดล้อมเยาวชน

แนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เรื่องเอ็ดส์และเพศศึกษา

กลุ่มผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นด้วย แต่การกำหนดแนวทางไปสู่การปฏิบัติได้มอบหมายให้ฝ่ายศึกษานิเทศก์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการศึกษาร่วมกันกับสถานศึกษาในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ โดยสามารถบอกแนวทางในการปฏิบัติว่าแบ่งออกเป็น

1. การบูรณาการในทุกสาระวิชา
2. การบูรณาการในวิชาสุขศึกษา และพลศึกษา วิทยาศาสตร์ และสังคมศึกษา

วิธีการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการเรียนการสอน เรื่องเอ็ดส์และเพศศึกษา พบว่ามีแนวทางดังนี้

1. นำนโยบายที่ได้รับมา ร่วมวางแผนการดำเนินงานในสถานศึกษา

2. จัดทำโครงการเพื่ออบรม ชี้แจง ทำความเข้าใจในระหว่างครูผู้สอนในสาระวิชาที่เกี่ยวข้อง และสาระวิชาอื่นๆ

3. จัดอบรมผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา

อันได้แก่ ครูผู้สอน แกนนำนักเรียน ผู้ปกครอง

กลุ่มศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า มีแนวทางการดำเนินงานโดยนำนโยบายมาวิเคราะห์ และวางแผนการขยายผลไปยังสถานศึกษา เช่น ระดับชั้น จำนวนสถานศึกษา

ครูผู้สอน มีความคิดเห็นว่า สามารถดำเนินงานได้โดยบูรณาการในสาระวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และเห็นความสำคัญ ครูผู้สอน มีความต้องการในการอบรมพัฒนาศักยภาพในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเอดส์และเพศศึกษา เพื่อจะได้นำความรู้ไปจัดการเรียนการสอนได้ตามความต้องการของเยาวชนบางท่านใช้วิธีการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพราะไม่มีแหล่งความรู้ในรูปแบบวิชาการ สำหรับโรงเรียนที่อยู่นอกเมืองได้รับการจัดสรรสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ

ความเข้าใจในเรื่องเพศศึกษา

กลุ่มผู้บริหารและกลุ่มศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา ส่วนใหญ่มีความเข้าใจในเรื่องเพศศึกษาเพียงเล็กน้อย ไม่ครอบคลุมทุกประเด็นสำคัญของเพศศึกษา

ครูผู้สอน ให้ความหมายและความเข้าใจในเรื่องเพศศึกษา ครูผู้สอน ได้อธิบายความหมายของเพศศึกษาอย่างเข้าใจ ในสาระสำคัญของเพศศึกษา 6 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1. พัฒนาการทางเพศ 2. สุขอนามัยทางเพศ 3. พฤติกรรมทางเพศ 4. สัมพันธภาพระหว่างบุคคล 5. ทักษะส่วนบุคคล 6. สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังรวมไปถึงบทบาททางเพศ ความเหมือน หรือความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น ความภูมิใจในตนเอง

แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา

กลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน ให้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า เรื่องเอดส์และเพศศึกษา ควรสอดแทรกอยู่ในหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้เอง และสถานศึกษาทั้ง 6 แห่ง ได้ดำเนินงานอยู่แล้ว

และส่วนใหญ่มีการบูรณาการในสาระวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา และแนวนอกจากนี้ยังมีการบูรณาการในกิจกรรม พัฒนา ผู้เรียน เช่น ชั่วโมงโฮมรูม เป็นต้น

ความครอบคลุมของการดำเนินงานด้านเอดส์และเพศศึกษาในกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มผู้บริหาร ส่วนใหญ่ให้นโยบายกับสถานศึกษาครอบคลุมทุกสถานศึกษา แต่การดำเนินงานแล้วแต่สถานศึกษาว่าจะกำหนดอย่างไร

กลุ่มศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา ให้อธิบายว่า การจัดการเรียนการสอนควรเริ่มตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 2 แต่จะไปเน้นที่ช่วงชั้นที่ 3 ควรเริ่มตั้งแต่เด็กคือให้เด็กได้เรียนรู้เร็วขึ้น ดังนั้นควรปรับหลักสูตรเพราะพัฒนาการของเด็กเร็วขึ้น ให้บรรจุอยู่ในช่วงชั้นต้น การดำเนินการด้านเอดส์และเพศศึกษา เราไม่ควรเน้นเรื่องเอดส์เพียงอย่างเดียว ควรเน้นให้เด็กดูแลสุขภาพของตนเองด้วยซึ่งการศึกษาพบว่ามีการจัดการเรียนการสอนเริ่มที่ช่วงชั้นที่ 2 และ 3 และมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

1. รับนโยบายจากเขตพื้นที่การศึกษา
2. หัวหน้ากลุ่มสาระประชุมว่าจะสอดแทรกในกลุ่มสาระไหนบ้าง
3. ประชุมในแต่ละกลุ่มสาระ
4. การจัดกิจกรรมทุกคนต้องมาร่วมกันรับผิดชอบ ครูทุกคนต้องมาร่วมกัน

รูปแบบและวิธีการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา

กลุ่มผู้บริหาร พบว่า วิธีการที่ดำเนินงานในแต่ละโรงเรียนอาจมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสถานศึกษา เป็นผู้กำหนดเอง เช่น การสอนในห้อง การพาไปศึกษาดูงาน การใช้สื่อที่มีการสาธิตให้เห็นของจริง เห็นรูปภาพ สื่อซีดี มีอธิบายขั้นตอนต่างๆ สื่อที่เฉพาะสำหรับนักเรียนในแต่ละระดับ และอธิบายขั้นตอนต่างๆ สามารถเปิดศึกษาเองได้ สอนตามหลักสูตรและสื่อการเรียน การสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา โดยใช้แนวทางการพัฒนาครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริม

การจัดการศึกษา ให้ข้อมูลว่าครูผู้สอนจะเป็นคนรู้ว่า ควรจัดแบบไหน สาทิต หรือสอนอย่างเดียว แต่จากการ แลกเปลี่ยนกับครูผู้สอนพบว่า ให้มีการเรียนรู้แบบสาทิต หรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับประสบการณ์ ของนักเรียน นักเรียนจะให้ความสนใจว่าการสอน เพียงอย่างเดียว การทำกิจกรรมในห้องเรียนเด็กจะ จำได้กว่าประทับใจ และความรู้จะติดตัวมากกว่า การสอนในตำราเพียงอย่างเดียว

กลุ่มครูผู้สอน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและ วิธีการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา ดังนี้

1. เป็นวิชาเพิ่มเติมอีกวิชาหนึ่ง
2. สอดแทรกหรือบูรณาการในวิชาสุขศึกษา และพลศึกษา
3. สอนสอดแทรกในวิชาอื่นๆ เช่น สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนการสอน เรื่องเอดส์และเพศศึกษา

กลุ่มผู้บริหาร มีความคิดเห็นว่า ครูเป็นผู้จัดการเรียนรู้ เป็นผู้นำ เป็นผู้จุดประกาย ถ้าครูมีความสามารถ จะสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ ประสบความสำเร็จ ได้แก่

1. นโยบายให้มีการดำเนินงานอย่างจริงจัง โดยมีการกำหนดจากหน่วยงานหลัก คือ สพฐ.และ นโยบายของสถานศึกษาที่สอดคล้องกัน
2. หลักสูตรที่สามารถดำเนินงานในสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่
3. การอบรมครูทุกคน ให้ครูเกิดความตระหนัก ครูผู้สอนต้องตามทันต่อสถานการณ์และรู้ข้อมูล เพื่อส่งต่อหรือให้ข้อมูลต่อคนอื่นรับทราบด้วย หรือเล่าให้เด็กฟังว่ามีข่าวอย่างไร
4. การติดตามผลการดำเนินงาน จะในรูปแบบใดก็ได้ หรือฝากให้หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานีอนามัยติดตามก็ได้
5. มีงบประมาณสนับสนุน จะช่วยให้งานบรรลุ

ตามวัตถุประสงค์มากขึ้น

6. การให้ความรู้ ความเข้าใจกับกลุ่มผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง คณะกรรมการจัดการศึกษา คณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครอง มีความสำคัญมากในการช่วยเชื่อมโยงปัญหาในครอบครัว เสริมสร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนมากขึ้น

กลุ่มศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา มีความคิดเห็นว่านโยบาย จากผู้บริหารมีความสำคัญมากที่สุด นอกจากนี้ การให้ความรู้ ความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อถ่ายทอดไปยังระดับปฏิบัติในสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญเช่นกัน

กลุ่มครูผู้สอน ให้ข้อมูลว่า มีปัจจัย 2 ด้าน ปัจจัยทางบวก คือ 1. ผู้บริหารถ้าเห็นความสำคัญการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา จะไปได้ด้วยดี 2. ครูและบุคลากรสนับสนุน 3. เรื่องงบประมาณ เพื่อช่วยในการสนับสนุนการดำเนินงานการพัฒนาครูผู้สอน 4. ต้องมีสื่อที่ทันสมัยให้กับครูผู้สอน เพราะครูบางคนไม่ทราบ และไม่มีเวลาในการพัฒนา สื่อที่ทันสมัย หรือดึงดูดความสนใจของเยาวชน และจะต้องมีหลักสูตรการเรียนด้วย นอกจากนี้ครูผู้สอนให้ ข้อมูลว่าการติดตามประเมินผลมีความสำคัญมาก ทั้ง กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการจะช่วยให้ งานดำเนินได้อย่างต่อเนื่อง

ส่วนปัจจัยด้านลบ ได้แก่ ทศนคติของครูอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาที่มองว่าการจัดการเรียนการสอนไม่เหมาะสม และเข้าใจเพศศึกษาไม่ครอบคลุมประเด็นและสาระสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นว่าจะมีกิจกรรมอื่นๆ สอดแทรกให้กับกลุ่มเยาวชนด้วย

หลักสูตรที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน เรื่องเอดส์และเพศศึกษา

ผลการเก็บข้อมูล พบว่ามีหลักสูตรที่ใช้ ประกอบ การเรียนการสอน อยู่ 2 หลักสูตร คือ

1. หลักสูตรของสพฐ. ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้ 4 ช่วงชั้น
2. หลักสูตรก้าวอย่างอย่างเข้าใจขององค์การ

แพธ (PATH)

แผนงาน/โครงการ เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ได้รับงบประมาณส่วนน้อยจาก สพฐ. ซึ่งจัดสรรมาให้ เช่น ใช้ในการณรงค์ พัฒนาครู พัฒนาการเรียนการสอน มีงบประมาณบางส่วนมาจากทางด้านสาธารณสุข โดยได้มาจากการเสนอโครงการไปที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด บางครั้งก็ได้ บางครั้งก็ไม่ได้รับการสนับสนุน หรือประจวบกับหน่วยงานต่าง ๆ และได้รับจัดสรรงบประมาณมาดำเนินการสำหรับในปี 2552 ไม่มีงบประมาณมาสนับสนุน

การประเมินผลการเรียนการสอน

กลุ่มผู้บริหาร จากการเก็บข้อมูลพบว่ารูปแบบการประเมินผลความสำเร็จ มีวิธีการดังนี้

1. การสัมภาษณ์ครูผู้สอน
2. สัมภาษณ์ผู้บริหารที่จัดโครงการ
3. สัมภาษณ์เด็กที่เข้าร่วมโครงการ
4. การรายงานการดำเนินการทุกเรื่องจะต้อง

รายงานผลการดำเนินงาน

5. ผลที่ได้จากการที่ศึกษานิเทศก์ลงพื้นที่ติดตามการทำงานของโรงเรียน

กลุ่มศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา พบว่ามีการประเมินผลที่ไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากกรณีเทศงานเป็นบทบาทหน้าที่ของเฉพาะศึกษานิเทศก์ และการนิเทศงานมีเนื้อหาสาระที่ต้องดูมาก การนิเทศงานไม่ครบถ้วนทุกสถานศึกษา เนื่องจากมีบุคลากรน้อย ภาระงานมาก

กลุ่มครูผู้สอน พบว่ามีรูปแบบการประเมินผลในกลุ่มนักเรียน ดังนี้ 1. การให้ทำแบบฝึกหัด 2. แบบทดสอบ 3. การทำรายงาน 4. การพูดหน้าชั้นเรียนแต่ละหัวข้อที่ไปศึกษามาแล้วมาพูดให้เพื่อนฟัง

การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ

กลุ่มผู้บริหาร จากการเก็บข้อมูล มีความคิดเห็นว่า ควรจะมีการกำหนดเป็นนโยบายให้ชัดเจนว่าจะจัดการเรียนการสอนแบบใด เช่น วิชาแยกเฉพาะหรือ อยู่ในวิชาสุขศึกษา การจัดการเรียนการสอนในห้อง

อย่างเดียวไม่ค่อยน่าสนใจ ควรจะมีรูปแบบ และกิจกรรมที่หลากหลาย มีสื่อที่ดึงดูดความสนใจ มีแผนกำหนดมาให้ครูผู้สอนสามารถดำเนินการตามนั้นแล้วเก็บข้อมูลหรือจัดกิจกรรมตามนั้น เช่น กิจกรรมทัศนศึกษา การเชิญบุคคลภายนอกมาให้ความรู้ ต้องใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลายเด็กเยาวชนจึงจะสนใจ เพราะเด็กนักเรียนจะสนใจระยะสั้น ควรต้องเปลี่ยนกิจกรรมไปเรื่อย ๆ ครูผู้สอนแต่ละโรงเรียนจะรู้ว่าเด็กในโรงเรียนควรจะทำกิจกรรมรูปแบบใดนักเรียน จึงจะน่าสนใจ นอกจากนี้ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการกำกับติดตาม และการประเมินผล เพื่อให้ข้อชี้แนะแนวทางในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงาน

กลุ่มศึกษานิเทศก์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา จากการเก็บข้อมูลพบว่าการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1. การอบรมครู เพื่อให้ครูมีการเคลื่อนไหวเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา บางทีครูรู้แต่สิ่งที่ปฏิบัติ ต้องมีการนำทฤษฎีกับการปฏิบัติมาใช้ควบคู่กันไปใช้หลักการและวิธีการต่าง ๆ

2. โรงเรียนต้องมีแผนงาน/โครงการรองรับเพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. ต้องมีตัวชี้วัดและยุทธศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อจะได้เกิดการดำเนินงานและนำไปสู่การจัดทำค่าของงบประมาณของหน่วยงาน ตลอดจนสามารถให้เกิดการบูรณาการงาน งบประมาณ ผลงาน และรายงานผลความสำเร็จ

4. นโยบายจาก สพฐ. เพราะมีผลต่อการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง และครอบคลุมทุกสถานศึกษา

5. รูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักเรียนและการอบรมให้ความรู้ ไม่ควรมีจำนวนนักเรียนมากเกินไป เช่น ฐานกิจกรรม บทบาทสมมุติ การแสดงละคร

กลุ่มครูผู้สอน จากการเก็บข้อมูลมีความคิดเห็นว่า การเรียน การสอนที่มีประสิทธิภาพ นอกจาก

โรงเรียนแล้วผู้ปกครองมีส่วนสำคัญอย่างมาก

สื่อการเรียนการสอนที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (เก็บข้อมูลเฉพาะในกลุ่มครูผู้สอน) กลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน มีความคิดเห็นว่า สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ประกอบด้วย

1. หลักสูตร/แนวทาง /คู่มือ ที่ให้เนื้อหาและประเด็นของเพศศึกษา ที่ครูผู้สอนสามารถอ่านและได้รับหลักการของเพศศึกษา ตลอดจนรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้

2. สื่อประกอบของการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างบรรยากาศ ดึงความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

การวัดความสำเร็จในการดำเนินงานเรื่องจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา

จากการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่าความสำเร็จในการดำเนินงาน อยู่ที่พฤติกรรมของเยาวชน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนในระยะเวลาสั้น ๆ อาจไม่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเยาวชนที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อที่แวดล้อมในปัจจุบัน แต่ความสำเร็จอาจดูได้จาก

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจที่จะป้องกันตนเอง สามารถดูแลตนเองได้เหมาะสมและปลอดภัย

2. โรงเรียนลดภาระเรื่องการแก้ปัญหาเด็กเหมือนเราสร้างภูมิคุ้มกันให้ แทนที่จะมีปัญหาเรื่องเอดส์เพศศึกษามาก

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน/การบรรลุผลในหลักสูตรของสถานศึกษา

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บอกว่าไม่มีปัญหาในการบรรจุการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา ลงในหลักสูตรของสถานศึกษา แต่ปัญหาอยู่ที่ทัศนคติของผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูผู้สอน กลุ่มผู้ปกครอง เป็นต้น นอกจากนี้มีปัญหากับ

1. การเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบบ่อย ทำให้เกิดความไม่ต่อเนื่องของงาน

2. ปัญหาเรื่องสถานที่ เช่น ไม่มีห้องเฉพาะที่ใช้จัดกิจกรรม โดยเฉพาะบางกิจกรรมที่ต้องใช้

โสตทัศนูปกรณ์ เช่น เครื่องเสียง คอมพิวเตอร์

3. เรื่องของตัวบุคคล ครูผู้สอนไม่มีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน

4. เรื่องสื่อการเรียนการสอนที่มีน้อยและไม่มีรูปแบบหลากหลาย ครูผู้สอนมีความต้องการสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และสร้างความรู้ความเข้าใจมากขึ้น

5. ปัญหาของสิ่งแวดล้อม/แหล่งอบายมุขที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทั้งรอบๆ สถานศึกษาและสังคมภายนอก ทำให้วิธีการจัดการเรียนรู้ ไม่ทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลง

6. งบประมาณในการดำเนินงานที่ยังไม่ครอบคลุมและต่อเนื่อง

กลุ่มครูผู้สอน ผลการศึกษาพบว่ามีปัญหาอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนอยู่ที่ตัวเอง เช่น ความไม่มั่นใจในการสื่อสารกับนักเรียน ไม่มั่นใจในเนื้อหาที่ซับซ้อน ไม่มีเทคนิคการสอนที่จะดึงดูดความสนใจของเด็กนักเรียน และยังมีข้องเกี่ยวกับทัศนคติของผู้เกี่ยวข้องเช่น ครูผู้สอนอื่นๆ ผู้ปกครอง

วิจารณ์

กลุ่มผู้บริหารทั้งใน สพท. และผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน และส่งต่อนโยบายไปยังผู้ปฏิบัติ มีการมอบหมายให้ครูผู้สอนไปดำเนินงานจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนพัฒนาศักยภาพ สนับสนุนการดำเนินงานในฐานะผู้บริหาร และได้มีความคิดเห็นตรงกันว่าถึงเวลาที่ต้องมีการจัดการเรียนการสอน เรื่องเอดส์และเพศศึกษา มีผู้บริหารสถานศึกษาเพียง 1 แห่งที่ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบวิธีการ และร่วมในการติดตามประเมินผล เป็นวิทยากรเรื่องเอดส์และเพศศึกษา ทำให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความครอบคลุมทุกระดับชั้น มีผู้รับผิดชอบชัดเจน มีผลงานจนเป็นที่ยอมรับ

ฝ่ายศึกษานิเทศก์ของ สพท. ซึ่งมีบทบาทในการกำกับติดตามประเมินผลการดำเนินงานของ

สถานศึกษา ยังไม่มีการดำเนินงานเรื่องการจัดการเรียน การสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาที่เป็นรูปธรรม บางเขต พื้นที่การศึกษา มีการพัฒนาครูผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง เป็นระยะๆ แต่ไม่ต่อเนื่องและผู้ให้สัมภาษณ์บางราย ให้ข้อมูลว่าเป็นหน้าที่ของงานด้านสาธารณสุข หรือ งบประมาณเป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำเนินงาน ถ้าไม่มี งบประมาณเฉพาะก็ทำงานไม่ได้

เจ้าหน้าที่ฝ่ายส่งเสริมการจัดการศึกษา สพท. มีการจัดกิจกรรมด้านเอดส์ในสถานศึกษาในรูปแบบของ การรณรงค์ การสร้างแกนนำนักเรียน การประสานงานใน ระหว่างหน่วยงานที่ดำเนินงานด้านเอดส์และเพศศึกษากับ สถานศึกษามีน้อย บุคลากรมีความเข้าใจในเรื่องการ จัดการเรียนการสอน เรื่องเอดส์และเพศศึกษาน้อย และไม่ครอบคลุมประเด็นของเพศศึกษา

ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการดำเนินงานตาม นโยบาย แต่ครั้งหนึ่งไม่ได้รับการอบรมและมีการเรียน การสอน โดยการศึกษาด้วยตนเอง ไม่มีความมั่นใจ ในการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา สอดคล้องกับ การศึกษาของกรมอนามัย⁽⁵⁾ ที่ได้วิเคราะห์ไว้ว่าทัศนคติ ของตัวผู้สอนที่ยังคงเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นสิ่งที่น่าอาย ไม่ควรเปิดเผย ประกอบการกับการสอนเพศศึกษาเป็น สิ่งละเอียดอ่อน ที่ความเชื่อ ค่านิยมของผู้สอนจะมี ผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมาก ทำให้ผู้ที่ได้ รับมอบหมายให้สอนเพศศึกษา ไม่สะดวกใจในการ ที่จะสอน การเลือกเฉพาะเนื้อหาที่สร้างความสะดวก ใจแก่ผู้สอน แต่ไม่ตรงกับ ความสนใจในตัวผู้เรียน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ต้องการสื่อการเรียนการสอนที่ สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กนักเรียน และช่วย สนับสนุนการเรียนการสอนในชั้นเรียน ต้องการสื่อ ประเภทวีซีดี ที่มีการโต้ตอบหรือให้ข้อมูลต่างๆ เช่น พัฒนาการของมนุษย์ วิวัฒนาการของเชื้อโรค วิธีการ ติดต่อของโรคเอดส์ อนามัยการเจริญพันธุ์ของวัยรุ่น เป็นต้น

การดำเนินงานในเรื่องการจัดการเรียนการสอน เรื่องเอดส์และเพศศึกษา เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งที่ระบุ ไว้ในแผนยุทธศาสตร์บูรณาการป้องกันและแก้ไขปัญหา

เอดส์แห่งชาติ พ.ศ. 2550-2554 ซึ่งมุ่งเน้นบทบาท ของกระทรวงศึกษาธิการ ในการจัดการเรียนการสอน เรื่องเอดส์และเพศศึกษา บรรจุลงในหลักสูตรการศึกษา แต่ละระดับแก่เยาวชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาศักยภาพครูผู้สอน โดยเป็นการเรียนรู้ ที่นำไปสู่การปรับพฤติกรรมของเยาวชน เพื่อป้องกันการ ติดเชื้อเอชไอวี และยอมรับผู้ติดเชื้อเอชไอวี⁽⁸⁾ ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการ ได้ร่วมกับกระทรวง สาธารณสุขและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม ผลักดันให้เกิดการปฏิบัติการ ดังจะเห็นได้จากรายงาน การติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.⁽³⁾ เก็บ ข้อมูลโรงเรียนนำร่อง 21 โรงเรียน พบว่าผู้บริหารและ บุคคลที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกิจกรรมการเรียน การสอน เห็นได้จากโรงเรียนมีการวางแผนการสอน มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน มีการจัดประชุมครู ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักในการสอน เพศศึกษา มีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันในแต่ละ โรงเรียน เช่น ให้สอดแทรกจัดการเรียนการสอนเพศ ศึกษาในกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้องอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตาม การศึกษาขององค์การแพธ⁽⁸⁾ พบว่า ถึงแม้ว่าการประกาศเป็นนโยบายจากกระทรวง ศึกษาธิการ ให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดให้มีการเรียน การสอน แต่ยังไม่มีการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง การจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาในสถาน ศึกษายังไม่ครอบคลุม และยังไม่เป็นการจัดการเรียนรู้ ที่รอบด้าน ซึ่งเน้นการพัฒนาเยาวชนเกิดทักษะที่จำเป็น ในการดำเนินชีวิต ได้แก่ การให้คุณค่ากับสิ่งต่างๆ การสื่อสาร การรับฟัง การแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิด ที่สอดคล้องหรือแตกต่าง การตัดสินใจ การต่อรอง การรักษาหรือยืนยันในความเป็นความเป็นตัวเอง สามารถแสดงความรู้สึก ความต้องการของตนเองโดย เคารพในสิทธิ์ของผู้อื่น การจัดการกับแรงกดดันจาก เพื่อน สิ่งแวดล้อมและอคติทางเพศ รวมไปถึงการ แสวงหาคำแนะนำ ความช่วยเหลือ การจำแนกแยกแยะ

ข้อมูลที่ถูกต้องออกจากที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งองค์การแพธได้กำหนดไว้ว่านักเรียนทุกคนในทุกระดับชั้นให้เรียนเพศศึกษาปีการศึกษาละไม่น้อยกว่า 16 ชั่วโมงอย่างต่อเนื่อง

ข้อมูลจากการเก็บรายงานความก้าวหน้า ระดับประเทศ ตามปฏิญญาว่าด้วยพันธกรณี เรื่องเอชไอวี/เอดส์ United Nation General Assembly Special Session on HIV/AIDS (UNGASS) ตัวชี้วัดที่ 11 ที่วัดการให้การศึกษารื่องเอชไอวีบนฐานของทักษะชีวิตในโรงเรียนที่ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการฝึก เพื่อสอนด้านพฤติกรรมให้เยาวชน โดยกำหนดว่าสถานศึกษาที่ให้การศึกษารื่องเอชไอวีบนฐานของทักษะชีวิต ในปีการศึกษาที่ผ่านมาในแต่ละระดับอย่างน้อย 30 ชั่วโมง พบว่าในปี พ.ศ. 2550 จากรายงานความก้าวหน้าระดับประเทศตามปฏิญญาว่าด้วยพันธกรณีเรื่อง เอชไอวี/เอดส์⁽⁹⁾ ประเทศไทยมีหน่วยงานต่างๆ เข้าไปดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ได้อย่างมากที่สุดสอดคล้องกับองค์การแพธ คือ จำนวน 16 ชั่วโมง เนื่องจากไม่สามารถบรรจุลงในเป็นสาระวิชาแยกเฉพาะได้ไม่เหมือนกับการดำเนินของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่สามารถจัดเป็นวิชาบังคับเลือกให้กับนักเรียน ระดับ ปวช. ชั้นปีที่ 1 สามารถเรียนได้ตลอด 1 เทอมของปีการศึกษา ข้อมูลการรายงานการติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนของสำนักวิชาการและมาตรฐาน การศึกษา สพฐ. พบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรูปแบบบูรณาการกับกลุ่มสาระ การเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้รู้จักการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจตามสถานการณ์ตัวอย่างหรือกรณีศึกษา ใช้กระบวนการกลุ่ม และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ บางโรงเรียนเชิญวิทยากรภายนอก จากหน่วยงานสาธารณสุขอำเภอ จังหวัด หรือสถานีนามาย มาสร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียน หรือมาสาธิต การสอนเพศศึกษาให้กับครูและบุคลากร บางโรงเรียน มีการจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศ ให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาตามโอกาสอันควร บางโรงเรียนจัดในลักษณะการประชุม

อบรมนักเรียนแกนนำหรือจัดกิจกรรมสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ

จากการศึกษาพบว่ายังขาดการติดตามประเมินผลการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลการรายงานการติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เพศศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน ของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ. เก็บข้อมูลโรงเรียนนำร่อง 21 โรงเรียน พบว่าร้อยละ 100 ของสถานศึกษานำร่อง 21 แห่ง⁽³⁾ มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ในปี 2548 ต่อมาในปี 2549 สถานศึกษาจำนวน 30 แห่ง มีการนิเทศ กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน จำนวน 7 แห่ง ข้อมูลแสดงถึงความไม่ต่อเนื่องของระบบการติดตาม โดยใช้หน่วยงาน/ทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบ ต่างจากการดำเนินงานขององค์กรเอกชน เช่น องค์การแพธ ที่ดำเนินงานภายใต้โครงการกองทุนโลก ใน 43 จังหวัด ในการพัฒนาระบบการติดตาม ที่เรียกว่าระบบ "โคชซิ่ง" (Coaching) ในการให้คำแนะนำแก่ครู ในลักษณะกัลยาณมิตรเป็นรายบุคคล นอกจากนี้ยังมีระบบการติดตามผลโดยใช้ทีมส่วนกลางที่มีผู้ประสานงานในแต่ละพื้นที่ ที่ทำหน้าที่ประสานงานกับองค์กรภาคีและติดตามงานภาพรวมในระดับปฏิบัติการ

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีนโยบายการจัดการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษาที่เป็นรูปธรรม และครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเยาวชนทั้งในและนอกระบบการศึกษา มีการพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้อง ให้มีทัศนคติที่ต่อการจัดการเรียนรู้เรื่องเอดส์และเพศศึกษา และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ส่งเสริมและสร้างความเข้าใจกับผู้บริหารในพื้นที่ สังคม ให้อยอมรับผู้ปฏิบัติงานของครูผู้สอน ในสถานศึกษาและเห็นถึงประโยชน์ของการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา และให้การสนับสนุนการ

ดำเนินงานดังกล่าว รวมถึงการป้องกันเอดส์ในทุกระดับ

3. การพัฒนาสื่อ/อุปกรณ์ประกอบการเรียนรู้เรื่องเอดส์และเพศศึกษาที่สำเร็จรูปและดึงดูดความสนใจของเยาวชนในแต่ละระดับเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยสอนสำหรับครู

4. พัฒนารูปแบบการนำนโยบายการเรียนการสอน เรื่องเอดส์และเพศศึกษาไปสู่การปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง

5. ปรับรูปแบบการเรียนการสอนเรื่องเอดส์และเพศศึกษา ให้เหมาะสมกับบริบทแต่ละพื้นที่การศึกษา

6. มีการติดตาม ประเมินผลอย่างต่อเนื่อง มีการกำหนดรูปแบบ วิธีการ ระยะเวลาที่ชัดเจน และมีมอบหมายให้ฝ่ายศึกษานิเทศก์ ทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นภารกิจหลักอย่างหนึ่งในการติดตาม นิเทศผลงานของสถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษานี้ได้รับความร่วมมือ ผู้บริหาร สพท. สถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาขอขอบคุณทุกท่าน

เอกสารอ้างอิง

- 1 The Asia Epidemic Model (AEM) Projections for HIV/AIDS in Thailand, 2005 - 2025
- 2 สำนักกระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข การแผ่ระบาดของพฤติกรรมเสี่ยงที่สัมพันธ์กับการติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มนักเรียน ด้วยเครื่องมือคอมพิวเตอร์มือถือ. นนทบุรี: สำนักกระบาดวิทยา, 2551
- 3 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รายงานการติดตามผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาประสิทธิภาพ การจัดการเรียนรู้เพศศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชน, 2550

- 4 องค์การแพธ.โครงการ "ก้าวอย่างอย่างมั่นใจ" คู่มือการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพศศึกษา. กรุงเทพฯ : องค์การแพธ (Path) ภายใต้การสนับสนุนของกองทุนโลก กระทรวงสาธารณสุข, 2547

- 5 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. การสอนทักษะชีวิต กรุงเทพฯ: กรมควบคุมโรค, 2539. สถานการณ์ผู้ป่วยเอดส์ (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.epi.moph.go.th>

- 6 สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. คู่มือปฏิบัติการสอนหลักสูตรเอดส์และเพศศึกษา ของกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: ส่วนอนามัยเด็กวัยเรียนและเยาวชน สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2545.

- 7 สุทธิรา มั่นคง. การพัฒนารูปแบบการสอนเพศศึกษาตามความสนใจของผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาการวิจัยการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม, 2549.

- 8 องค์การแพธ. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพศศึกษารอบด้านในสถานศึกษาสำหรับผู้บริหาร. โรงพิมพ์เออร์เจนท์แทคจำกัด. กรุงเทพมหานคร, 2550

- 9 คณะกรรมการแห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์. รายงานความก้าวหน้าระดับประเทศตามปฏิญญาว่าด้วยพันธกรณีเรื่องเอชไอวี/เอดส์. พิมพ์ครั้งที่ 2 โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2552.